

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата юридичних наук

Белкіна Марка Леонідовича на дисертацію

Коломойцева Віталія Івановича

на тему «Адміністративно-правові засади запобігання корупції в

**Україні в період дії воєнного стану», подану на здобуття ступеня доктора
філософії у галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»**

Актуальність дисертаційної роботи зумовлюється сукупністю новітніх політичних, правових і безпекових викликів, що постали перед Україною в умовах повномасштабної війни. Запровадження правового режиму воєнного стану істотно вплинуло на механізми здійснення публічної влади, посилило управлінську та регуляторну функцію держави у ключових сферах суспільного життя, а також розширило межі адміністративного розсуду органів влади. За таких умов корупційні ризики не втрачають актуальності, а, навпаки, видозмінюються, ускладнюються й поширюються на нові сфери суспільних відносин, що негативно позначається на стані національної безпеки, фінансовій збалансованості та ефективності публічного адміністрування.

Особливого значення набуває запобігання корупційним проявам у сферах, пов'язаних із розпорядженням бюджетними коштами, проведенням оборонних закупівель, використанням гуманітарної допомоги та реалізацією програм відновлення інфраструктури. В умовах обмеженості державних ресурсів і посиленого навантаження на бюджетну систему ефективне функціонування антикорупційних механізмів є визначальною передумовою збереження соціально-економічної стабільності, підвищення довіри громадян до органів влади та зміцнення спроможності державних інституцій.

Крім того, проблематика запобігання корупції в період воєнного стану має важливий стратегічний вимір у контексті євроінтеграційного поступу України, оскільки результативність антикорупційної політики належить до

числа ключових критеріїв оцінювання держави міжнародними партнерами. Належне функціонування антикорупційної системи не лише сприяє утвердженню демократичних стандартів, а й створює необхідні передумови для повоєнної реконструкції та довгострокового економічного розвитку країни.

Разом із тим адміністративно-правові засади запобігання корупції саме в умовах воєнного стану ще не отримали достатньо комплексного й системного наукового осмислення. Необхідність удосконалення правових інструментів, адаптації антикорупційної політики до умов кризового управління, забезпечення оптимального співвідношення між інтересами безпеки та стандартами захисту прав людини, а також підвищення ефективності діяльності суб'єктів публічної адміністрації обумовлює значний науковий і практичний інтерес до обраної теми.

Оцінка наукового рівня дисертації та наукових публікацій здобувача

Ознайомлення з дисертаційним дослідженням дає підстави для висновку, що воно є цілісною, логічно вибудованою та належно структурованою науковою працею. Робота спирається на опрацювання широкого кола нормативно-правових актів, міжнародних документів, джерел антикорупційного законодавства, а також наукових праць з адміністративного права, адміністративного процесу, антикорупційної політики та публічного управління. Це дозволило забезпечити належний рівень теоретичної підготовки дослідження та коректно окреслити його проблемне поле. Виклад матеріалу відзначається послідовністю, системністю та достатнім рівнем наукової аргументації, а внутрішня побудова дисертації узгоджується з метою та завданнями дослідження.

Наукова обґрунтованість і прикладна значущість результатів, втілених у положеннях, висновках і рекомендаціях, забезпечуються належною теоретико-методологічною основою, використанням сукупності загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, релевантних предмету

дослідження, а також критичним осмисленням сучасних доктринальних підходів і правозастосовної практики. Обраний методологічний інструментарій дав змогу автору всебічно розкрити зміст адміністративно-правових засад запобігання корупції в Україні в умовах воєнного стану, виявити особливості функціонування антикорупційного механізму в умовах кризового правового режиму та сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо його вдосконалення.

Достовірність результатів дослідження підтверджується їх новизною, яка виявляється у розробленні та уточненні положень, що мають значення для подальшого розвитку адміністративно-правової науки та вдосконалення національної антикорупційної політики в особливий період. Отримані результати мають як теоретичну, так і виразну практичну цінність, оскільки можуть бути застосовані у правотворчій діяльності, у практиці роботи суб'єктів запобігання корупції, а також у процесі модернізації адміністративно-правового регулювання відповідної сфери. Дисертація є самостійною завершеною науковою працею, що містить належно аргументовані висновки й рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності механізмів запобігання корупції в умовах воєнного стану.

Окремо варто відзначити дотримання здобувачем принципів академічної доброчесності. У роботі простежується належна культура роботи з джерелами, коректне цитування наукових праць, відсутність ознак плагіату, недобросовісних запозичень чи механічного копіювання без самостійного аналітичного опрацювання, що свідчить про належний рівень академічної культури автора та дотримання ним вимог наукової етики.

Основні положення дисертаційного дослідження пройшли апробацію та відображені у наукових публікаціях здобувача. Аналіз змісту дисертації та оприлюднених праць дає підстави констатувати належний рівень доказовості, логічної послідовності та наукової переконливості отриманих результатів у межах окреслених мети й завдань дослідження. Публікації відображають основний зміст дисертації, засвідчують апробацію її результатів у фаховому

середовищі та відповідають встановленим вимогам щодо висвітлення ключових наукових здобутків автора. У цілому це дає підстави оцінити дисертаційну роботу як таку, що характеризується належним науковим рівнем, вагомою теоретичною та практичною цінністю і відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій такого рівня.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що вона належить до числа перших у вітчизняній науці адміністративного права комплексних досліджень, у межах яких здійснено цілісне теоретико-прикладне осмислення адміністративно-правових засад запобігання корупції в Україні за умов дії воєнного стану. У дослідженні сформульовано низку положень, висновків і рекомендацій, які розширюють сучасні уявлення про зміст антикорупційної діяльності публічної адміністрації в особливий період, конкретизують напрями розвитку національного антикорупційного законодавства та мають значення для практики його реалізації.

На рівні системного адміністративно-правового аналізу вперше запропоновано концептуальне бачення адміністративно-правових засад запобігання корупції в умовах воєнного стану як складного багаторівневого явища, що виникає внаслідок трансформації механізмів публічного управління, перегляду співвідношення між вимогами національної безпеки та відкритості влади, а також адаптації антикорупційного інструментарію до функціонування держави в кризовому режимі. Аргументовано, що воєнний стан не послаблює значення антикорупційних стандартів, а, навпаки, зумовлює потребу в їх оновленому тлумаченні крізь призму інституційної витривалості, правової передбачуваності, відкладеної прозорості та посиленого контролю за використанням публічних ресурсів.

У дисертації по-новому розкрито історико-правову динаміку становлення вітчизняної системи запобігання корупції. Запропоновано її етапізацію, яка охоплює період початкового формування правових засад незалежної держави, етап інституційного оформлення, фазу переходу до стратегічного антикорупційного мислення та сучасний період розвитку спеціалізованої інфраструктури. Доведено, що кожному з цих етапів притаманне специфічне співвідношення каральних, превентивних і організаційних механізмів антикорупційного впливу, а сучасна стадія характеризується не лише розбудовою спеціалізованих органів, а й поступовим вбудовуванням міжнародних стандартів у внутрішнє правове поле.

Суттєво переосмислено наукові підходи до нормативно-правового механізму запобігання корупції в умовах воєнного стану. Його запропоновано розглядати не як сукупність окремих правових приписів, а як функціонально взаємопов'язану систему, у межах якої взаємодіють національні джерела права, міжнародно-правові стандарти, європейські інтеграційні орієнтири та спеціальні процедурні режими, зумовлені безпековими викликами. Обґрунтовано, що сучасна українська антикорупційна модель еволюціонує у тісному зв'язку з *acquis* ЄС, положеннями Конвенції ООН проти корупції та іншими міжнародними зобов'язаннями держави, а узгодження безпекового компонента з вимогами публічної підзвітності досягається через механізми вибіркового доступу до інформації, зовнішнього контролю та парламентського моніторингу.

Подальшого розвитку набуло положення про зміну доктринальних підходів до запобігання корупції – від домінування репресивної логіки до формування превентивно-процедурної моделі. Доведено, що сучасне адміністративно-правове розуміння запобігання корупції охоплює не лише інструменти фінансового контролю, запобігання конфлікту інтересів, механізми антикорупційної експертизи та захисту викривачів, а й інститути громадського нагляду, цифрового моніторингу та управління корупційними ризиками. Додатково аргументовано, що в умовах воєнного стану така модель

має супроводжуватися впровадженням перевірюваних критеріїв результативності, чіткішим визначенням меж адміністративної відповідальності та зміцненням координаційних зв'язків між уповноваженими інституціями.

Вперше сформовано багатокomпонентну класифікаційну модель суб'єктів запобігання корупції, побудовану за кількома критеріями: організаційно-правовим статусом, рівнем компетенції, функціональним призначенням та спеціалізацією. На цій основі систематизовано інституційно оформлених і неформалізованих суб'єктів; загальнодержавних, регіональних, місцевих і галузевих учасників антикорупційної діяльності; суб'єктів превентивного, реагуючого, контрольного й наглядового характеру, а також суб'єктів суспільного впливу. Особливо підкреслено, що за умов воєнного стану помітно зростає значення тих учасників, які не завжди мають класичний владний статус, але здатні компенсувати обмеження інституційної спроможності держави та дефіцит відкритої інформації.

Поглиблено теоретичне розуміння системи принципів адміністративно-правової діяльності у сфері запобігання корупції. Доведено, що її основу утворюють принципи законності, верховенства права, відкритості, прозорості, превентивності, професійної компетентності, спеціалізації, координації, відповідальності та підзвітності. Разом із тим встановлено, що в умовах воєнного стану зазначені принципи не втрачають змісту, а набувають адаптованого характеру: відкритість реалізується в режимі безпекових застережень, координація посилюється через кризове міжвідомче управління, а підзвітність дедалі більше залежить від поєднання державного, парламентського й громадського контролю.

Уперше виявлено специфіку форм і методів адміністративно-правової діяльності щодо запобігання корупції в умовах воєнного стану. Обґрунтовано, що її зміст не може зводитися лише до традиційних профілактичних чи каральних заходів, а охоплює поєднання правового інформування, спеціалізованого навчання, моніторингу, оцінювання корупційних ризиків,

перевірок, реагування на порушення, міжвідомчої координації та використання цифрових механізмів супроводу управлінських процедур. Доведено, що ефективність такого впливу забезпечується не домінуванням одного методу, а збалансованим поєднанням переконання, контролю, примусу та технологічної підтримки прийняття рішень.

Розвинено наукові підходи до адаптації зарубіжного досвіду у сфері запобігання та протидії корупції до української правової системи. Доведено, що рецепція міжнародних стандартів має ґрунтуватися не на формальному копіюванні окремих моделей, а на їх змістовній інтеграції з урахуванням національної правової традиції, інституційних можливостей держави та умов воєнного часу. Визначено, що найбільш перспективними є такі напрями: забезпечення реальної незалежності антикорупційних інституцій, розширення цифрових засобів прозорості публічних фінансів, активізація міжнародної співпраці у сфері повернення активів, розвиток антикорупційної освіти та запровадження якісних критеріїв оцінювання результативності антикорупційної інфраструктури.

Одним із найбільш самостійних результатів дослідження є обґрунтування концепту «адаптивної стійкості» антикорупційної системи. Запропоновано розглядати її як ключову властивість антикорупційного механізму в умовах воєнного стану, що виявляється у здатності системи зберігати функціональність, правову визначеність та підзвітність навіть у разі істотних безпекових і організаційних обмежень. Визначено, що така стійкість досягається через поєднання інституційної автономії спеціалізованих органів, чіткості правил підслідності й нагляду, розвиненої міжвідомчої інформаційної взаємодії, цифрового супроводу контролю та інституціоналізованих механізмів післяфактум-прозорості в секторах підвищеного ризику.

Удосконалено науково-практичні рекомендації щодо оновлення адміністративно-правового забезпечення запобігання корупції в Україні в умовах дії воєнного стану. Йдеться, зокрема, про доцільність нормативного закріплення спеціальних режимів відкритості для чутливих сфер, формування

регламентованої міжвідомчої інформаційної інфраструктури між НАЗК, НАБУ, САП, ДБР та іншими суб'єктами, посилення гарантій правового захисту викривачів, створення реєстрів проєктів відновлення, упровадження механізмів повного контрактного розкриття, удосконалення критеріїв оцінювання діяльності антикорупційних органів та забезпечення належного співвідношення між потребами безпеки й вимогами публічної підзвітності.

Таким чином, наукова новизна дисертаційної роботи полягає у формуванні цілісної теоретико-прикладної концепції адміністративно-правових засад запобігання корупції в Україні в умовах воєнного стану. Ця концепція охоплює осмислення трансформації антикорупційної політики в особливий період, систематизацію суб'єктного складу та принципових засад відповідної діяльності, аналіз новітніх воєнних викликів і вироблення практичних рекомендацій, спрямованих на посилення ефективності антикорупційної системи в умовах безпекових загроз, післявоєнного відновлення та європейської інтеграції України.

Рецензоване дослідження побудоване на основі системного опрацювання значного масиву праць українських і зарубіжних учених у сфері адміністративного права, адміністративного процесу, антикорупційної політики, публічного управління та теорії держави і права. Саме це дозволило автору не лише окреслити сучасний стан наукової розробки проблеми, а й виокремити дискусійні аспекти, концептуально переосмислити відповідну тематику та сформулювати цілісне бачення адміністративно-правових засад запобігання корупції в Україні в період дії воєнного стану.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Нормативну основу дисертаційного дослідження становлять Конституція України, міжнародно-правові акти у сфері запобігання та протидії корупції, закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, а також інші підзаконні нормативно-правові акти, що регламентують організаційні й

процедурні засади функціонування системи запобігання корупції, діяльність спеціалізованих антикорупційних інституцій, механізми фінансового контролю, порядок врегулювання конфлікту інтересів, доступ до публічної інформації, здійснення публічних закупівель, контроль за використанням бюджетних коштів і особливості реалізації правового режиму воєнного стану. Переконливість авторських висновків щодо напрямів удосконалення адміністративно-правового забезпечення запобігання корупції посилюється зверненням до порівняльно-правового матеріалу, міжнародних стандартів та практик пристосування антикорупційного законодавства до умов кризового і безпекового характеру.

Теоретичну основу дисертації сформовано на базі положень загальної теорії права, адміністративного права, адміністративного процесу, фінансового права, а також окремих напрацювань конституційного права і теорії публічного управління. Це дало змогу авторові комплексно розкрити міждисциплінарну природу досліджуваної проблематики, показати специфіку взаємодії правових, інституційних і процедурних механізмів у сфері запобігання корупції та обґрунтувати значення відповідних адміністративно-правових засад для забезпечення належного врядування в умовах воєнного стану. Емпіричну базу дослідження становлять узагальнені матеріали щодо сучасного стану правового регулювання антикорупційної діяльності, практики функціонування суб'єктів запобігання корупції, а також дані, які відображають трансформацію механізмів прозорості, підзвітності й контролю в умовах воєнного стану, що дозволило об'єктивно виявити наявні проблеми та сформулювати виважені пропозиції щодо вдосконалення законодавства і правозастосовної практики.

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертації, є належно аргументованими як з погляду внутрішньої логіки дослідження, так і з позицій методології наукового пізнання. Їх формуванню передувала ґрунтовна аналітична робота, що включала опрацювання нормативно-правових актів, міжнародних документів, матеріалів правозастосовної практики, а також широкого кола вітчизняних і зарубіжних наукових праць,

присвячених антикорупційній політиці, адміністративно-правовому регулюванню діяльності антикорупційних органів та особливостям функціонування публічного адміністрування в умовах спеціальних правових режимів. Належний рівень достовірності та наукової переконливості результатів забезпечується використанням значного масиву джерел, узагальненням практичних матеріалів та застосуванням методів, адекватних предмету дослідження. Автор демонструє впевнене володіння формально-юридичним, системно-структурним, структурно-функціональним і порівняльно-правовим методами, а також прийомами логічного аналізу, синтезу, узагальнення й класифікації, що позитивно позначається на якості аргументації та переконливості сформульованих висновків.

Обґрунтованість і достовірність результатів дисертаційного дослідження зумовлені також належним підбором джерельної та емпіричної бази. Автором опрацьовано значний масив нормативно-правових актів, міжнародних стандартів, стратегічних документів, наукових праць і аналітичних матеріалів, що дало змогу всебічно висвітлити заявлену проблематику. Додатковим підтвердженням якості дослідження є логічно вибудована структура дисертації, яка забезпечує послідовність викладу, взаємозв'язок між розділами і підрозділами та цілісність наукової аргументації. У підсумку поставлені автором завдання реалізовано на належному методологічному рівні, що свідчить про сформованість у здобувача необхідних навичок наукової роботи та вміння коректно застосовувати методологічний інструментарій при дослідженні складної багатокomпонентної правової проблематики.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у науково-дослідній сфері – для подальшого вивчення теоретичних і прикладних аспектів адміністративно-правового забезпечення запобігання корупції, особливостей функціонування антикорупційної системи в умовах воєнного стану та адаптації міжнародних стандартів до національного правопорядку; у правотворчій і правозастосовній діяльності – з

огляду на наявність рекомендацій щодо вдосконалення чинного адміністративного й антикорупційного законодавства, а також підвищення ефективності діяльності суб'єктів запобігання корупції, зміцнення міжвідомчої координації, забезпечення прозорості й підзвітності при використанні публічних ресурсів; у навчальному процесі – під час викладання у закладах вищої освіти дисциплін «Адміністративне право України», «Адміністративний процес», «Антикорупційне право», «Публічне управління» та інших суміжних освітніх компонентів.

Загальна оцінка змісту дисертації та ступеня її завершеності дає підстави для висновку, що дисертаційна робота на тему «Адміністративно-правові засади запобігання корупції в Україні в період дії воєнного стану» має комплексний, структурований і цілісний характер. Матеріал подано логічно, послідовно, з належним взаємозв'язком між окремими частинами дослідження, а зміст роботи відповідає визначеним меті та завданням. Автор забезпечив системний підхід як до висвітлення теоретичних аспектів, так і до формулювання практично орієнтованих висновків, що дає змогу розглядати дисертацію як завершене наукове дослідження.

У контексті дотримання академічної доброчесності слід позитивно відзначити коректне використання джерельної бази, послідовність наукового цитування та належне оформлення посилань на нормативні акти, міжнародні документи, наукові праці й аналітичні матеріали. Стиль викладу та характер аргументації свідчать про самостійність виконання роботи, відсутність ознак недобросовісних запозичень і дотримання загальновизнаних етичних стандартів наукової діяльності.

За змістовими та формальними характеристиками дисертація відповідає вимогам, установленим чинними нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України та Міністерства освіти і науки України, зокрема Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), а також

Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційного дослідження.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження В.І. Коломойцева, варто вказати на певні дискусійні положення:

1) У роботі слушно наголошено на переході від каральної до превентивно-процесуальної моделі, однак питання співвідношення адміністративно-правових і кримінально-правових механізмів запобігання та протидії корупції залишилося висвітленим дещо фрагментарно. Оскільки в умовах воєнного стану саме межа між профілактикою, адміністративним реагуванням і кримінальним переслідуванням набуває особливого значення, дисертант міг би повніше розкрити, де саме проходить межа адміністративно-правового забезпечення запобігання корупції та яким є його співвідношення з діяльністю органів кримінальної юстиції;

2) Робота містить низку сильних теоретичних узагальнень, зокрема щодо адаптивної стійкості антикорупційної системи, післяфактум-прозорості та воєнних процедур, однак окремі висновки потребували б більш широкого підтвердження практичним матеріалом. Зокрема, було б доцільно розширити аналіз конкретних прикладів правозастосування, актів індивідуальної дії, судової практики, результатів діяльності антикорупційних органів або порівняльних статистичних даних до і після запровадження окремих воєнних механізмів, що посилює б доказовість роботи та її прикладну переконливість;

3) Одним із центральних положень дисертації є теза про те, що для чутливих сфер, зокрема оборони та відбудови, оптимальним інструментом є післяфактум-оприлюднення інформації. Загалом цей підхід є раціональним, однак у роботі недостатньо глибоко проаналізовано ризики зловживання

самим механізмом відкладеної прозорості. Не до кінця зрозуміло, які саме часові межі такого відкладення є прийнятними, які критерії віднесення інформації до чутливої повинні застосовуватися, а також яким чином запобігти трансформації «тимчасових» винятків у сталу практику обмеження відкритості. Зазначене питання має принципове значення для забезпечення балансу між безпекою і підзвітністю;

4) Попри те, що автор виокремлює регіональних і місцевих суб'єктів запобігання корупції, їх роль у подальшому аналізі розкрита меншою мірою, ніж діяльність центральних спеціалізованих органів. З урахуванням того, що в умовах воєнного стану саме на рівні місцевого самоврядування, військових адміністрацій, розподілу гуманітарної допомоги та використання коштів відбудови виникає значна частина практичних корупційних ризиків, доцільно було б ширше дослідити адміністративно-правові особливості антикорупційного регулювання саме на місцевому рівні.

Висловлені зауваження не мають визначального характеру та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи; вони радше відображають окремі дискусійні аспекти досліджуваної проблематики й можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових пошуків у відповідному напрямі.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

1. Дисертаційна робота **Коломойцева Віталія Івановича** на тему «Адміністративно-правові засади запобігання корупції в Україні в період дії воєнного стану», подана на здобуття ступеня доктора філософії є оригінальним, цілісним, завершеним науковим дослідженням. Отримані в ньому наукові результати є обґрунтованими, відрізняються новизною і відповідають поточним правовим потребам запобігання корупції в Україні.

2. Дисертація **Коломойцева Віталія Івановича** на тему «Адміністративно-правові засади запобігання корупції в Україні в період дії воєнного стану» за актуальністю, ступенем наукової новизни,

обґрунтованістю, науковою і практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261, наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор **Коломойцев Віталій Іванович** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право».

Опонент:

**доцент кафедри адміністративного, фінансового
та банківського права ВНЗ «Міжрегіональна академія
управління персоналом»**

кандидат юридичних наук,

« ____ » _____ 2026 року

Марк БЄЛКІН